

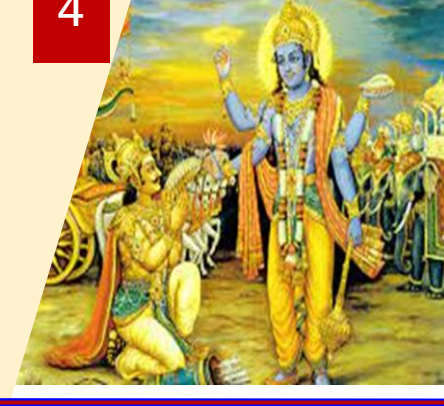
हिमाचलम् : छात्रवृत्तौ
भ्रष्टाचारः स्थगितः
भविष्यति बायोमेट्रिक-
प्रमाणीकरणम्
आवश्यकम्

विश्वदर्शनदिवसोपलक्ष्ये
इतिहासविभागः
सरदारपटेल-
विश्वविद्यालयः मंडीद्वारा
आयोजिता संगोष्ठी

लोकसेवा हि
मनुष्यस्य परमो
धर्मः

एकादृष्टिः

PolandPM: डोनाल्ड
टस्कः पोलैण्डदेशस्य
प्रधानमन्त्री अभवत्

डोनाल्ड टस्कः पोलैण्डदेशस्य
नूतनप्रधानमन्त्रीरूपेण शपथं
गृहीतवान्। टस्कमहोदयः
यूरोपीयसङ्घस्य अध्यक्षः आसीत् ।
टस्कमहोदयस्य प्रधानमन्त्रीत्वेन
अष्टवर्षेभ्यः राष्ट्रवादीशासनानन्तरं देशे
महत् परिवर्तनं दृश्यते । संसदे
उद्घाटनभाषणे टस्कमहोदयः अवदत्
यत् तस्य सर्वकारः विश्वतः
यूक्रेनदेशस्य साहाय्यार्थं सर्वप्रयत्नं
करिष्यति। सः पोलैण्ड-देशं
यूरोपीयसङ्घे पुनः तदेव स्थानं प्रदातुं
प्रतिज्ञां कृतवान् ।
टस्कमहोदयः २००७ तः २०१४ पर्यन्तं
पोलैण्डदेशस्य प्रधानमन्त्री आसीत् ।
तस्य आगमनेन पोलैण्डदेशे
यूरोपीयसङ्घस्य समर्थकस्य सर्वकारस्य
निर्माणस्य मार्गः प्रशस्तः अभवत् ।

उत्तराखण्डे जातेन
हिमपातेन अनेकेषु
भागेषु शैत्यम् वर्धितम्

उत्तराखण्डे ऊच्य-क्षेत्रेषु जातेन हिमपातेन
क्षेत्रस्य अनेकेषु भागेषु शैत्यम् अभिवर्धितम्
। चमोली- जनपदस्य बद्दीनाथ-
हेमकुण्डसाहिब औली- जोशीमठ-क्षेत्रे सह
उत्तरकाशी-जनपदस्य हरशिल-गंगोत्री-
क्षेत्रयोः हिमपातस्य सूचना सम्प्राप्ता ।

सुभाषितम्

यदाचरितं कल्याणि !
शुभं वा यदि वाऽशुभम् ।
तदेव लभते भद्रे !
कर्ता कर्मजमात्मनः ॥

भावार्थ- मनुष्य जैसा भी अच्छा या बुरा कर्म
करता है, उसे वैसा ही फल मिलता है । कर्ता
को अपने कर्म का फल अवश्य भोगना
पड़ता है ।

प्रतीकसाठवे मुम्बई

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

Parliament Security Breach : लोकसभायाः
दर्शकदीर्घातः प्रविश्य दौ जनौ सदनं उत्पादं कृतवन्तौ

यदा देशः आतङ्क-प्रहारात् संसत्-भवनं संरक्षितुं स्वकीय-प्राणाहुति-प्रदातृभ्यः
हुतात्मभ्यः श्रद्धाञ्जलिः समर्पयन्नासीत् तस्मिन्नेव काले द्वौ अज्ञात-जनौ लोकसभायाः
दर्शकदीर्घातः स्वेच्छया सदनम् आपतितौ येन लोकसभायां कोलाहलेन सह सम्मर्दात्मिकी
स्थितिः सञ्जाता। सन्दिग्धैः आरोपिभिः सदनं विषाक्तवायोः स्रावः कृतः, येन तत्र धूमस्य
वातावरणं सञ्जातम्। अवसरेऽस्मिन् सांसदः जनौ निगडितौ किञ्च आरक्षिभिः
समर्पितौ। तदनन्तरं सदनं च स्थगितम् घटनेयं तदा जाता यदा सदनं शून्यकालः जायमानः
आसीत् । संसदः बहिः वार्ताहरैः सह सम्भाषयन् भाजपेति दलस्य सांसदः राजेन्द्र अग्रवालः
उक्तवान् यत् उभावपि जनौ आरक्षिभिः निगडितौ ।

पूर्वोत्तरराज्येषु संपर्कविषये सर्वकारस्य विशेष-
केन्द्रीकरणात् विगतेषु ९ वर्षेषु व्यापकविकासः
अभवत्- केन्द्रीयमन्त्री सर्वानन्द सोनोवालः

हिमसंस्कृतवार्ताः- नरेश मलोटिया

विगत ९ वर्षेषु देशस्य ईशानपूर्वराज्येषु
विस्तृतः विकासः अभवत्। केन्द्रे
नरेन्द्रमोदीसर्वकारेण अस्मिन् क्षेत्रे संपर्कस्य,
आधारभूत-संरचनासुविधानां च वर्धनं, शान्तेः
पुनर्स्थापनं च विशेषतया ध्यानं दत्तम्।
केन्द्रीयमन्त्री सर्वानन्द सोनोवालः
नवदेहलीनगरे पत्रकारैः सह उक्तवान् यत्
पूर्वोत्तर- क्षेत्रस्य विकास- नीति- निर्णयकाले
तस्य संस्कृतिः, गौरवः, इतिहासः च मनसि
स्थापितः। सः अवदत् यत् प्रधानमन्त्री
नरेन्द्रमोदी न्यूनातिन्यूनं ६४ वारं पूर्वोत्तरं
गतवान्, यत् तस्य क्षेत्रस्य प्रति समर्पणं
दर्शयति। सोनोवालः अवदत् यत् अन्तिमेषु
वर्षेषु पूर्वोत्तरे मार्ग- रेल- वायु- जलमार्ग-
संरचनायाः मूलभूतविकासः अभवत्।

विगत ९ वर्षेषु विमान- स्थानकानाम् संख्या
१७ यावत् वर्धिता अस्ति। सः अवदत् यत्
अत्र सुशासनं, शान्तिः च पुनः स्थापिता
अस्ति। काङ्ग्रेसपक्षेण स्वशासनकाले
ईशानदेशस्य उपेक्षा कृता इति आरोपं कृत्वा
सः अवदत् यत् अस्मिन् काले जनाः
ईशानराज्येषु आगन्तुं संकोचम् अनुभवन्ति
इति।

मध्यप्रदेशस्य भाजपेति दलनेत्रा मोहनयादवस्य, छत्तीसगढ़राज्ये
च विष्णुदेवसायस्य राज्यस्य मुख्यमन्त्रित्वेन शपथग्रहणम्

मध्यप्रदेशस्य मुख्यमन्त्रित्वेन वरिष्ठ भाजपेति दलनेत्रा मोहनयादवेन पदगोपनीयतयोः शपथग्रहणं
कृतम्। राज्यपालेन मंगूभाई-पटेलेन च राज्यस्य राजधान्यां मोतीलाल- नेहरु- क्रीडाङ्गणे
मुख्यमन्त्रिणे यादवाय, उपमुख्यमन्त्रिणे राजेन्द्रशुक्लाय, जगदीश देवडा इत्यस्मै च पद-गोपनीयतयोः
शपथं ग्राहितम्। समारोहेऽस्मिन् प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी, केन्द्रीयगृहमन्त्री अमितशाहः भाजपेति
दलाध्यक्षः जगत्प्रकाश-नड्डा सहित अनेके नेतारः भाजपा- शासित- राज्यानां मुख्यमन्त्रिणः केन्द्रीय-
मन्त्रिणश्च उपस्थिताः आसन्। तथैव छत्तीसगढ़राज्येऽपि विष्णुदेवसाय इत्यनेन राज्यस्य
मुख्यमन्त्रित्वेन शपथग्रहणं कृतम्। कार्यक्रमोऽयं रायपुरस्थे विज्ञान- महाविद्यालयस्य प्राङ्गणे
समनुष्ठितः, यत्र राज्यस्य राज्यपालेन विष्णुभूषण- हरिचन्द्रनेन शपथग्रहणं कारितम्।
कार्यक्रमेऽस्मिन्नपि नैके वरिष्ठाः नेतारः, प्रधानमन्त्री, गृहमन्त्री, नैकेषां राज्यानां मुख्यमन्त्रिणश्च
समुपस्थिताः अभवन्।

हिमाचलम् : छात्रवृत्तौ भ्रष्टाचारः स्थगितः भविष्यति बायोमेट्रिक-प्रमाणीकरणम् आवश्यकम् सर्वकारस्य निर्देशः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

अधुना राज्ये छात्रवृत्तियोजनासु भ्रष्टाचारः नैव भविष्यति। सर्वकारीयनिर्देशानुसारम् अधुना बायोमेट्रिक- प्रमाणीकरणम् अनिवार्यं कृतम्। सम्बन्धितस्य जनपदस्य उपनिदेशकेन, मुख्याध्यापकेन प्रधानाचार्येण सहितं छात्रवृत्तेः प्रभारिणः अङ्गुष्ठचिह्नं स्थापितं क्रियते। तदतिरिक्तं योजनायां आवेदनं कुर्वतां छात्राणां बायोमेट्रिक प्रमाणीकरणमपि भविष्यति। अधुना एषा व्यवस्था राष्ट्रियछात्रवृत्तिद्वारस्य अन्तर्गतं विविधमेट्रिक- पूर्व- मेट्रिक-योजनाभिः अन्तर्गतं तत्र भविष्यति। अस्मिन् विषये शिक्षानिदेशालयेन राज्ये सर्वेभ्यः जिला- उपनिदेशकेभ्यः मार्गदर्शिकाः प्रसारिताः, बायोमेट्रिकप्रमाणीकरणस्य कार्यं यथाशीघ्रं सम्पन्नं कर्तुं निर्देशः अपि दत्ताः। केन्द्रसर्वकारस्य एतासु योजनासु बहु भ्रमः वर्तते। योजनासु अनियमिततायाः कारणात् छात्रवृत्तेः राशौ

भ्रष्टाचारः अभवत्। एतेषां योजनानां लाभः लाभार्थिनः न प्राप्तुं शक्तवन्तः। परन्तु अधुना अस्य विषये सर्वकारः कठोरः अभवत्। छात्रवृत्तेः प्रत्येकस्मिन् चरणे अधिकारिणां बायोमेट्रिक प्रमाणीकरणं भविष्यति। तथैव आवेदनं कुर्वतां बालकानां प्रमाणीकरणम् अपि गृहीतं भविष्यति।

ओटीपी-बिना पटलं न उद्घाट्यते

नवीननिर्देशानुसारं ओटीपी-बिना छात्रवृत्तिद्वारं न उद्घाट्यते। उपनिदेशकस्य, विद्यालयस्य प्रधानाचार्यस्य, मुख्याध्यापकस्य, विद्यालयस्य छात्रवृत्ति-प्रभारिणः प्रथमं बायोमेट्रिक-प्रमाणीकरणं भविष्यति। प्रमाणीकरणानन्तरं सम्बन्धितः उपनिदेशकः ओटीपी प्राप्स्यति। तदनन्तरं लोकमित्रकेन्द्राणां दलानि विद्यालयेषु गत्वा बालकानां बायोमेट्रिक प्रमाणीकरणं करिष्यन्ति। छात्रवृत्तियोजनासु भ्रष्टाचार-निवारणाय एषा नूतना व्यवस्था कृता।

हिमाचले निवेशम् आमन्त्रयितुं दुबईदेशं प्रस्थितः मुख्यमंत्री

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः बुधवासरे हिमाचलप्रदेशे निवेशं आमन्त्रयितुं दुबईदेशं प्रति प्रस्थितः। मुख्यमंत्री यूएई-देशे १३ दिसम्बरतः १६ दिसम्बरपर्यन्तम् आयोजिते निवेशकमेलने भागं ग्रहीष्यति। अस्मिन् भ्रमणकाले मुख्यमन्त्रिणा सह सर्वकारस्य शीर्षाधिकारिणः अपि उपस्थिताः भविष्यन्ति। मासद्वयात् पूर्वं यूएई-देशस्य हिमाचली- व्यापारिभिः सह आभासीयसमागमे ते राज्ये निवेशं अपि आमन्त्रितवन्तः आसन्। दुबईनगरस्य प्रतिष्ठितकम्पनी Aujan Group Holding (AGH) इत्यनेन राज्ये पञ्चतारकहोटेलस्थापनार्थं रुचिः प्रदर्शिता। अस्याः भ्रमणस्य ६००० कोटिरूप्यकाणां निवेशस्य सर्वकारः अपेक्षां करोति। मुख्यमंत्री सुक्खुः अनेकेषु मञ्चेषु उक्तवान् यत् २०२७ तमवर्षपर्यन्तं राज्यं देशस्य समृद्धतमं राज्यं करणीयम्, राज्ये निवेशार्थं उद्योगिनां कृते सर्वसम्भवं साहाय्यं च प्रदास्यते। अस्यां श्रृङ्खलायां विश्वस्य समृद्धतमदेशेषु अन्यतमस्य यूएई-देशात् बृहत् औद्योगिकनिवेशं आनेतुं प्रयत्नः क्रियते। दुबई विश्वस्य अन्येषु देशेषु औद्योगिकनिवेशे रुचिं लभते। हिमाचलप्रदेशः ऊर्जा-पर्यटनक्षेत्रेषु महत् निवेशं कर्तुं शक्नोति। पर्यटनक्षेत्रे निवेशकानां कृते अपि राज्यसर्वकारेण धारा ११८ मध्ये विशेषप्रावधानाः कृताः सन्ति। मुख्यमंत्री १७ दिसम्बर दिनाङ्के दुबईतः प्रत्यागमिष्यति, १९ दिसम्बरतः धर्मशालायां विधानसभायाः शिशिरसत्रे भागं ग्रहीष्यति। दुबईदेशं गच्छति सप्तसदस्यीये दले मुख्यमन्त्रिणः अतिरिक्तं पर्यटन-विकासनिगमस्य अध्यक्षः रघुवीरसिंहबाली, मुख्यमन्त्रिणः राजनैतिकपरामर्शकः सुनीलशर्मा, प्रधानसचिवः भरतखेड़ा, पर्यटनविभागस्य निदेशिका मानसीसहायठाकुर, परिवहनविभागस्य प्रबन्धनिदेशकः रोहनचन्दठाकुरः मुख्यमन्त्रिणः निजीसचिवः विवेकभाटिया च सम्मिलिताः सन्ति।

बिलासपुरेण काङ्ग्रेससर्वकारे षोडशवर्षानन्तरं मन्त्रिपदं प्राप्तम् राजेशधर्माणी तृतीयवारं विधायकः अभवत्

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ मनोजशैलः।

काङ्ग्रेससर्वकारस्य निर्माणस्य एकवर्षं यावत् प्रतीक्षां कृत्वा अन्ततः सुक्खुमन्त्रिमण्डले बिलासपुरजनपदेन स्थानं प्राप्तवान्। जनपदस्य एकमात्रः काङ्ग्रेसविधायकः मुख्यमन्त्रिणः सुक्खोः निकटस्थः राजेशधर्माणी मंगलवासरे मन्त्रिपदस्य शपथं गृहीतवान्। काङ्ग्रेससर्वकारे १६ वर्षेभ्यः परं बिलासपुरेण मन्त्रिपदं प्राप्तम्। नयनदेवीतः रामलालठाकुरः २००७ पर्यन्तं मन्त्री एव आसीत्। सर्वकारस्य एकवर्षीयोत्सवकार्यक्रमस्य अनन्तरं सोमवासरे रात्रौ एव निर्णयः अभवत् यत् मंगलवासरे धर्माणी मन्त्रिमण्डले समाविष्टः भविष्यति। प्रातःकालात् एव तस्य गृहे समर्थकानां समूहः तस्य अभिनन्दनार्थं समागतः आसीत्। धर्माणी इत्यस्य सङ्घटने कार्यस्य अपि बहु अनुभवः अस्ति।

वीरभद्रस्य कार्यकाले

मुख्यसंसदीयसचिवस्य

(सीपीएस) पदं त्यक्तमासीत्

२०१२ तमे वर्षे विजयं प्राप्य राजेशधर्माणीवर्याय तत्कालीनकाङ्ग्रेससर्वकारे मुख्यसंसदीयसचिवपदं दत्तम्। वीरभद्रसिंहः तं वनविभागे संलग्नवान्। वीरभद्रसिंहस्य राजेशधर्माणीवर्यस्य च मध्ये सर्वदा राजनैतिकशीतयुद्धं प्रचलति स्म। उभौ नेतारौ कदापि परस्परं विरुद्धं किमपि वक्तव्यं न कृतवन्तौ, परन्तु राजेशधर्माणी प्रायः पदेन सह अधिकाराः न दत्ताः इति रुष्टः आसीत्। रुष्टः धर्माणी पूर्वं २०१३ तमस्य वर्षस्य अक्तूबरमासस्य २ दिनाङ्के मुख्यसंसदीयसचिवपदात् त्यागपत्रं दत्तवान्। तदनन्तरं लोकसभानिर्वाचने किमपि हानिः न भवेत् इति कृत्वा सः २०१४ तमस्य वर्षस्य अक्तूबरमासस्य ४ दिनाङ्के स्वस्य त्यागपत्रं निवृत्तवान्। २०१४ तमस्य वर्षस्य मईमासस्य १० दिनाङ्के सः पुनः सीपीएस-पदं त्यक्तवान्। धर्माणी सर्वदा स्वसिद्धान्तेषु

निष्ठावान् आसीत्, सः मुख्यसंसदीयसचिवः भूत्वा अपि सर्वकारीयवाहनस्य उपयोगं न करोति स्म।

धर्माणी राष्ट्रीय- प्रौद्योगिकी- संस्थान- हमीरपुरतः तकनीकी स्नातकः (बी. टेक.) अस्ति (MBA) व्यवसायप्रबन्धने अपि स्नातकोत्तरपदवी अस्ति

२ अप्रैल १९७२ तमे वर्षे बिलासपुरस्य घुमारवीं-क्षेत्रे जन्म प्राप्य राजेशधर्माणी प्राथमिकशिक्षां राजकीयप्राथमिकविद्यालयात् चुवाडीतः प्राप्तवान्। घुमारवीतः आरभ्य विद्यालयस्य शिक्षणं सम्पन्नवान्। राष्ट्रीय-प्रौद्योगिकी-संस्थान-हमीरपुरतः (एनआईटी) तकनीकीस्नातकस्य (बी.टेक. सिविल) उपाधिं प्राप्तवान्। तदनन्तरं सः व्यवसायप्रबन्धने अपि स्नातकोत्तरपदवीं (MBA) प्राप्तवान्। राजेशधर्माणी राज्यकाङ्ग्रेससमितेः सचिवः, युवाकाङ्ग्रेसस्य महासचिवः, जिलाकाङ्ग्रेससमितेः अध्यक्षः च अभवन्। सः संवेदनाधर्मार्थसमितेः संस्थापकसदस्यः अपि अस्ति। घुमारवींविधानसभाक्षेत्रात् राजेशधर्माणी २००७, २०१२ च वर्षेषु द्विवारं क्रमशः विजयं प्राप्तवान्। अस्मिन् समये २०२२ तमे वर्षे तृतीयवारं विजयं प्राप्तवान्।

पिता शिक्षकः, माता गृहिणी, पत्नी च समाजसेविका

राजेशधर्माणी सामान्यपरिवारस्य अस्ति। तस्य पिता रत्नलालधर्माणी सेवानिवृत्तः शिक्षकः अस्ति। माता विमलादेवी गृहिणी अस्ति। एतदतिरिक्तं तस्य पत्नी सोनिका धर्माणी संवेदनाधर्मार्थसमितेः उपाध्यक्षा अस्ति। एषा संस्था निर्धनबालानां शिक्षणार्थं कार्यं करोति।

पुत्र्याः मन्दिशायाः स्वप्नः सिविलसेवायां सेवाकर्तुं वर्तते

राजेशधर्माणी इत्यस्य एकमात्रपुत्री मन्दिशा धर्माणी स्वपितरि गर्वम् अनुभवति। एतावता दीर्घायां राजनीतियात्रायाम् अपि तस्याः पिता प्रामाणिकतां न त्यक्तवान् इति मन्दिशा कथयति। पूर्वं सः केवलं घुमारवींक्षेत्रस्य जनानां कृते एव कार्यं कुर्वन् आसीत्, परन्तु अधुना तस्य व्याप्तिः राज्यस्तरं यावत् वर्धिता अस्ति। उत्तरदायित्वं वर्धितम् अस्ति, तस्य विश्वासः अस्ति यत् तस्य पिता तत् सम्यक् निर्वहति इति। मन्दिशा दिल्लीविश्वविद्यालयात् स्नातकपदवीं प्राप्ता अस्ति। अधुना सा सिविलसेवासु सम्मिलितुं सज्जा अस्ति।

राज्यसर्वकारः जनवरीतः गोमयस्य क्रयणं करिष्यति, खण्डस्तरस्य समूहाः स्थापिताः भविष्यन्ति- कृषिमन्त्री

हिमसंस्कृतवार्ता- शिमला।

कृषिमन्त्री चन्द्रकुमारः कृषिपशुपालनविभागस्य समीक्षासभायाः अध्यक्षतां कुर्वता उक्तवान् यत् राज्यस्य कृषकाणां अर्थव्यवस्थां सुदृढां कर्तुं सर्वकारस्य प्राथमिकता अस्ति। पशुपालकानां कृषकाणां च हिताय सर्वकारेण बहवः दृढनिर्णयाः कृताः, यत्र दुग्धक्रयणमूल्ये ६ रुप्यकाणां वृद्धिः अपि अस्ति सः अवदत् यत् राज्ये २०२४ जनवरीतः गोमयक्रयणयोजना आरभ्यते। मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अधुनैव अस्याः योजनायाः प्रारम्भस्य घोषणां कृतवान्। कृषिपशुपालनविभागः अस्यां योजनां भूमौ आनेतुं सर्वसज्जताः कुर्वन् अस्ति। योजनायाः सफलतायै पशुपालनम्, कृषिविभागाः च सामञ्जस्येन कार्यं कुर्वन्तु इति सः अवदत्। योजनायाः कार्यान्वयनम् सुनिश्चित्य पशुपालनविभागस्य कृषिविभागस्य च द्वौ नोडलपदाधिकारिणौ नियुक्तौ स्तः। प्रारम्भिकचरणे योजनायाः अन्तर्गतं एकस्मिन् खण्डे २५० कृषकाणां पञ्जीकरणं भविष्यति। लघु, सीमान्त, प्रगतिशील कृषकाणां लाभाय उद्देश्यं कृत्वा समूहानां निर्माणं भविष्यति। सः अवदत् यत् समूहे समाविष्टाः कृषकाः कृषिं तथा च कुक्कुटपालनं, गोपालनं इत्यादीनि सम्बद्धक्षेत्राणि स्वीकर्तुं प्रेरिताः भविष्यन्ति। एतेषां कृषकाणां कृते राज्यसर्वकारस्य अनुदानयोजनानां लाभः अपि प्रदत्तः भविष्यति।

विश्वदर्शनदिवसोपलक्ष्ये इतिहासविभागः सरदारपटेल-विश्वविद्यालयः मंडीद्वारा आयोजिता संगोष्ठी

भारतीयसंस्कृतेः मूलस्रोतांसि वेदाः-आचार्य अनुपमा सिंहः

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. राकेश शर्मा/डॉ. अमित शर्मा
इतिहासविभागः सरदारपटेलविश्वविद्यालयः मंडीद्वारा विश्वदर्शनदिवसोपलक्ष्ये भारतीय- दार्शनिक- अनुसंधानपरिषद् नवदेहली, शिक्षामंत्रालयः भारतसर्वकारद्वारा वित्तपोषिता "भारतीयसंस्कृतौ निहितमौलिकमूल्यानि, राष्ट्रीयपुनर्निर्माणे च तेषां प्रासंगिकता" इति विषये राष्ट्रीयसंगोष्ठेः आयोजिता। आचार्य अनुपमा सिंहः प्रतिकुलपतिः सरदार- पटेल-विश्वविद्यालयः मंडी कार्यक्रमस्य अध्यक्षताम् अकरोत्। विशिष्टातिथिरूपेण आचार्यः राजेशकुमारशर्मा अधिष्ठाता महाविद्यालय- विकास- परिषद् उपस्थितः आसीत्। कार्यक्रमस्य शुभारंभसरे विभागस्य विद्यार्थिभिः सर्वेषाम् अतिथीनां भारतीयपरंपरानुसारं तिलकचिह्नेन स्वागतं कृतम्। तदनु मातुः सरस्वत्याः सम्मुखं दीपप्रज्वलेन कार्यक्रमस्य शुभारंभः जातः। सरस्वतीवंदना, वंदे मातरम् इत्यनयोः अनन्तरं संगोष्ठीसंयोजकः प्रभारी इतिहासविभागश्च डॉ. राकेशकुमारशर्मा विदुषां परिचयम् अकारयत्, राष्ट्रीय संगोष्ठेः उद्देश्यान् च प्रस्तुतवान्। आचार्या अनुपमासिंहः स्वकीये अध्यक्षीयोद्बोधने अवदत् यत् भारतस्य आत्मा भारतीयसंस्कृतौ निहितः। भारतीय संस्कृतेः मूलस्रोतांसि वेदाः एव। सम्प्रत्यपि भारतीयसंस्कृतौ वैदिककालीनजीवनशैल्याः जीवंतप्रतिमानानि समाजे दृश्यन्ते। सा उक्तवती यत् अद्य संपूर्णविश्वं स्वीकरोति

भारतीयसंस्कृतिः सभ्यता च विश्वस्य सर्वप्राचीनतमा वर्तते। उपलक्ष्येऽस्मिन् आचार्य ओमप्रकाशशर्मा सेवानिवृत्तः अध्यक्षः डॉ. वाई. एस. परमारपीठम् हिमाचलप्रदेश- विश्वविद्यालयः शिमला भारतीयसंस्कृतौ नैतिकमूल्यानि, डॉ. चेताराम गर्गः निदेशकः ठाकुररामसिंह- इतिहासशोधसंस्थानम् नेरी भारतीयसंस्कृतौ निहितानि नैतिकमूल्यानि, प्रो. भागचंद्रचौहानः, आचार्यः भौतिकविज्ञानविभागः हिमाचलप्रदेश- केंद्रीयविश्वविद्यालयः धर्मशाला भारतीय संस्कृतौ शिक्षा, संस्काराः च, डॉ. कर्मसिंहः पूर्वसचिवः हिमाचल- कला- संस्कृति- भाषा- अकादमी, शिमला भारतीय संस्कृतौ राष्ट्रीयचिंतनं, डॉ. कृष्णमोहनपांडेयः सह आचार्यः संस्कृतविभागः जवाहरलालनेहरुविश्वविद्यालयः नवदेहली भारतीयसंस्कृतौ धर्मतत्त्वानि इति विषये मुख्यवक्त्ररूपेण स्वविचाराः प्रस्तुताः। धन्यवादप्रस्तावः आचार्यः राजेशकुमारशर्मा प्रस्तुतवान्। मंचसंचालनं स्नातकोत्तर- तृतीयसत्रस्य छात्रा गीता अकरोत्। अस्मिन् उपलक्ष्ये अधिष्ठाता छात्रकल्याणम् डॉ. पवन चांदः, सहायक- आचार्या मोनिका, संगोष्ठीआयोजनसचिवः राजेशशर्मा, विकेशकुमारः अतिथिप्राध्यापकः कृष्ण चंद्रः, नवप्रीत कौर, दुश्मा कुमारी, गीता कुमारी, कृष्ण चंद्र महादेविया, जगदीश कपूरः, रूपेश्वरी देवी, कृष्णा देवी, इतिहास सोसायटी इत्यस्य अध्यक्ष पुनीत भारती, उपाध्यक्षः जतिनसहितम् इतिहासविभागः, लोकप्रशासनविभागस्य शोधार्थिनः छात्राः उपस्थिताः आसन्।

Parliament Attack anniversary देशः सर्वदैव हुतात्मनां ऋणं वक्ष्यति अपि च तेषां बलिदानं निरर्थकं न भविष्यति

देशेन आतङ्कि-प्रहारात् संसत्-भवनं संरक्षितुं स्वकीय-प्राणाहुति-प्रदातृभ्यः हुतात्मभ्यः श्रद्धाञ्जलिः समर्पिता। आतङ्कि-प्रहारस्य प्रतिकारं कुर्वद्भ्यः नव-सुरक्षाकर्मिभ्यः श्रद्धाञ्जलिं प्रयच्छन्ती राष्ट्रपतिः द्रौपदी- मुर्मु-वर्यया एकस्मिन् सार्वजनिक-संदेश-पटले प्रोक्तं यत् देशः सर्वदैव एतेषां ऋणं वक्ष्यति अपि च तेषां बलिदानं निरर्थकं न भविष्यति। राष्ट्रपति-वर्यया सर्वविध-आतङ्क-गतिविधयः समूलं समातुं सङ्कल्प- स्वीकरणाय सर्वे सम्प्रार्थिताः। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी सुरक्षाकर्मिभ्यः श्रद्धाञ्जलिं प्रयच्छन् प्रोक्तवान् यत् देशः तेषां साहस-बलिदाने सदैव स्मरं-स्मरं करिष्यति। रक्षामन्त्री राजनाथसिंहः प्रावोचत् यत् राष्ट्र सुरक्षाकर्मिणां अद्भूत-साहसं, शौर्यं, सर्वोच्च बलिदानं च प्रति सदैव कार्तजं ज्ञापयिष्यति। संसदः द्वयोरेव सदनयोः हुतात्मभ्यः वीरेभ्यः श्रद्धाञ्जलिः समर्पिता। लोकसभायाः उपवेशनावधौ अध्यक्षः ओम- बिड़ला सुरक्षा-कर्मिणाम् अन्य-हुतात्मनां च पराक्रमं प्रणम्य आतङ्कवादं विरुध्य संघर्ष-प्रतिबद्धतां पुनरुच्चारितवान् द्वयोरेव सदनयोः हुतात्मनां सम्मानाय मौनम् संधारितम् आसीत्

शेयरविपणिः

बुधवासरे शेयरविपणौ पुनः गति आगता, निवेशकाः १.२९ लक्षकोटिरूप्यकाणां निवेशं कृतवन्तः

हिमसंस्कृतवार्ता:- दिलीपः, नादौनम्।
बुधवासरे शेयरविपणौ उत्थान-अवस्था अनुभूता। ततः परं कालवृद्धेः कारणात् सेन्सेक्सः ३३.५७ अंकाः अथवा ०.०४८% लाभं प्राप्य ६९,५८४.६० इति स्थले आगत्य स्थिरः अभवत्। प्रातःकाले ६९,६४८.५६ अंकैः सह सेन्सेक्सः उद्घाटितः। तदनन्तरं शीघ्रमेव क्षयः अभवत्। मध्याह्ने १२.०० वादनस्य समीपे सेन्सेक्सः ६९,१००.५६ इति न्यूनतमस्तरं प्राप्तवान्। पश्चात् यदा क्रेतारः सक्रियाः अभवन्। तदा विक्रेतृणां दबावः दुर्बलः अभवत् तथा च सेन्सेक्सः हरितवर्णात् उपरि आरुह्य निमीलितः अभवत्। ५० शेयरयुक्तः बी. एस. ई. बेन्चमार्क निफ्टी २०,९२६.३५ इति मूल्ये समाप्तः, यः १९.९५ अंकाः अथवा ०.०९५ प्रतिशतम् अधिकः अभवत्।

इस कार्य को भविष्य में निरन्तर बनाए रखने के लिए आप सभी के सहयोग की आवश्यकता है

वार्षिकसदस्यता-	२०१ ₹
पञ्चवार्षिकी सदस्यता-	११०० ₹
संरक्षकसदस्यता-	५१०० ₹
विज्ञापनसहयोगः (मासिक)-	५०० ₹

आर्थिक सहयोग हेतु हमारा यू.पी.ई कोड स्कैन करें

चलचित्रवार्ताः मोनासिंहः 'सन्नी देओलः' इत्यनेन सह लाहौर 1947 चलचित्रे

हिमसंस्कृतवार्ता:- जगदीश डाभी, मुम्बई।
सन्नी देओलस्य नूतनं चलचित्रं लाहौर १९४७ अद्यकाले वार्तायां वर्तते। गदर २ इत्यस्य सफल- चलचित्रस्य अनन्तरम् आमिर खानः सन्नी देओलः इत्यस्मै एतत् चलचित्रं प्रस्तावितवान्। आमिरः गदर २ इत्यस्य सफलतापक्षं प्राप्तवान् आसीत्, यस्मिन् काले आमिरः सन्नी इत्यस्मै एतत् चलचित्रं प्रस्तावितवान् आसीत्। सनी अपि तस्य कृते आम् इति अवदत् अधुना अस्य चलचित्रस्य चित्रोत्तलनम् आरम्भं भविष्यति। आमिरखानस्य संस्थया निर्मितस्य अस्य चलचित्रस्य निर्देशनं राजकुमारः संतोषी करिष्यति। सनी देओलः राजकुमारसंतोषी एतयोः युगलयोः ९० तमे दशके घायल- घातक- दामिनी- इत्यादीनि सफल- चलचित्राणि दत्तानि अधुना उभौ पुनः लाहौर- १९४७ इति चलचित्रे एकत्र आगच्छन्तौ स्तः। राजकुमारसंतोषी इत्यस्य निर्देशने आमिरखानस्य निर्माणे च निर्मितस्य लाहौर-१९४७ इत्यस्य विषये अपि नूतनाः समाचाराः आगताः सन्ति। समाचारानुसारं बॉलीवुड- अभिनेत्री-मोनासिंहः सन्नी देओल इत्यस्य विरुद्धं चलचित्रे दृश्यमाना अस्ति। समाचारानुसारम् अस्मिन् देशभक्तिपूर्णे चलचित्रे सन्नी देओलस्य पत्न्याः भूमिकायां मोनासिंहः दृश्यते।

करण जौहरस्य चलचित्रे 'विककी' इत्यनेन सह 'एनिमल' चलचित्रस्य तृप्तिडिमरी दर्शनं दास्यति

हिमसंस्कृतवार्ता:- जगदीश डाभी, मुम्बई।
'एनिमल' इति चलचित्रे लघुभूमिकां कृतवत्याः 'तृप्तिडिमरी' इत्यस्याः भाग्यं परिवर्तयति। तृप्तिः यदा निरन्तरं चलचित्रेभ्यः प्रस्तावः प्राप्नोति तदा सा स्वस्य नूतनस्य चलचित्रस्य चित्रोत्तलनमपि आरब्धवती। करणजौहरस्य 'धर्माप्रोडक्शन्स' इत्यस्य बैनरेण निर्मितस्य "मेरे महबूब मेरे सनम" इति चलचित्रे तृप्तिडिमरी भविष्यति। अस्य चलचित्रस्य चित्रोत्तलनम् आरम्भं जातम्। अधुना एव अस्य चलचित्रस्य चित्रोत्तलनम् इत्यस्य केचन चित्राणि सामाजिकमाध्यमेषु वायरल अभवन्। विककी कौशलः अपि चित्रेषु तृप्त्या सह दृष्टः आसीत्। समाचारानुसारं करण जौहरेन निर्मिते अस्मिन् चलचित्रे तृप्तिडिमरी विककी कौशलं च मिलित्वा द्रष्टुं गच्छतः। अस्मिन् चलचित्रे विककी-तृप्ति एतयोः अतिरिक्तं एमी विर्कः, अंगद बेदी, नेहा धूपिया चापि दृश्यन्ते। आनन्द तिवारी इत्ययं चलचित्रस्य निर्देशनं कुर्वन् अस्ति। आगामिवर्षस्य फरवरीमासे एतत् चलचित्रं प्रदर्शितं भविष्यति।

लोकसेवा हि मनुष्यस्य परमो धर्मः

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

न त्वहं कामये राज्यं न स्वर्गं नापुनर्भवम्। कामये दुःखतप्तानां प्राणिनामार्तिनाशनम्।

सर्वादौ श्रीमद्भागवतसदृशस्य भक्तिग्रन्थस्य रचयितारं पराशरपुत्रं, व्यासदेवम्, एवं कथावक्त्रारौ महान्तौ सुतशुकौ, हनुमत्प्रह्लादादिसमस्तान् परमसेवापरायणान् भगवद्भक्तान्, गोपीवृन्दान्, तथाच श्रीराधासहितं जगद्गुरुं परमेश्वरं श्रीकृष्णं सश्रद्धं वन्दे।

अस्मिन् क्षणभङ्गरे संसारे अत्रस्थं विद्यमानं यत्किमपि वस्तुपदार्थादिकं स्यात्, तत्सर्वं कालगत्या विनाशतां गच्छदस्ति। परन्तु कृतायाः सेवायाः फलं न कदापि विनश्यति। 'कर्मानुगो गच्छति जीव एकः' इति सूत्रानुसारं सदैव तत्फलं जीवात्मना सह लोकपरलोकादिषु सर्वत्र विचरद् भवति। अतः अस्मात् विनाशशीलात् दुःखरूप-संसारत् मुक्तिप्राप्त्यर्थं या वेदोक्तकर्मोपासना, सा ज्ञानेन समाना कथ्यते। कर्मसेवातः ज्ञानं, ज्ञानात् च भक्तिः सिध्यति। संस्कृतवाङ्मयस्य स्पष्टम् उद्घोषणं यत्-

'सुवर्णपुष्पां पृथिवीं चिन्वन्ति पुरुषास्त्रयः। शूरश्च कृतविद्यश्च यश्च जानाति सेवितुम् ॥'

अर्थात् अस्मिन् मृत्युलोके स्वर्णपुष्पिता भगवती वसुन्धरा त्रिविधपुरुषाणां चयनं करोति, ये च वसुन्धरायाः स्वर्णपुष्पवत् स्युः। तेषु प्रथमः- 'वीरभोग्या वसुन्धरा' इति वचनस्य चरितार्थं कुर्वाणः वीरपुरुषः। द्वितीयः स हि, यो विद्यायां पारङ्गतो भूत्वा सर्वत्र पूजितो भवेत्। एवञ्च तृतीयः सः, यो निष्ठापूर्वकं प्राणिमात्रस्य सेवां कुर्वाणः सेवकः स्यादिति। सेवाशब्दः 'सेव-सेवने' इति धातोः निष्पन्नोऽस्ति। एतस्यार्थो दर्शनं, भक्तिः, सेवाकार्यम् इत्याद्यर्थे प्रयुज्यते। सेवार्थकाः पर्यायवाचिनः शब्दाः एवं भवेयुः- भक्तिः, परिचर्या, प्रसादना, शुश्रूषा, उपास्ति, वरिवस्या, परिष्ठाः, उपचारः चेति। सर्वेऽपि मनुष्याः सर्वविधकार्यार्थं न सिद्धाः, सर्वेषां क्षमता भिन्ना- भिन्ना भवति। ये केचन यदि शिक्षया उपजीविकां प्राप्नुयुः, तर्हि ते शिक्षोपजीविनः कथ्यन्ते। एवं प्रकारेण केचन वाणिज्योपजीविनः, केचन श्रमोपजीविनः, अन्ये केचन च सेवोपजीविनो भवेयुः। एवमेव जनसमाजः असदृशप्रकारकाणां जनानां समन्वयेन सङ्घटितो वर्तते, तथाच एकेन अपरस्य सहयोगात् हि समस्त-कार्यव्यापारः प्रचलन् भवति लोके। अयं समाजो यादृशः, तादृशं हि मानव-शरीरम् अपि। शरीरं विविधैः अङ्गैः रचितमस्ति। अस्मिन् सर्वेषाम् अङ्गानां कार्यं पृथक्पृथक्। यथा, सर्वाङ्गानां योगदानेन हि शरीरं सन्तुलितं भवति, तद्वत् समाजस्य प्रत्येकं जनेन स्वकार्यस्य सम्यक्तया सम्पादनं क्रियते चेन्मानं समाजः सुचारुरूपेण अग्रे प्रचलति। अतः एकजनस्य कार्यं नाम अपरस्य कृते सेवा स्यात्। अस्मिन्नेव अभिप्राये भक्तकविः गोस्वामी तुलसीदासः कथयति-

'सेवक कर पद नयन से मुख सो साहिबु होइ। तुलसी प्रीति कि रीति सुनि सुकबि सराहहिं सोइ।'

इति। (दोहावली - ५२३)

एतस्य भावो यत् सेवकः सदा हस्तपादनेत्राद्यङ्गवत् भवेत्, स्वामी च मुखसमानः स्यात्। इत्थं प्रकारेण स्वामिसेवकयोः प्रशंसनं सुकवयः कुर्वन्ति इति। अभिप्रायो यत् यथा मुखं स्वयं भोजनं कुर्वत् सर्वेषां अङ्गानां पोषणं करोति, तथैव स्वामी अपि सेवकस्य सम्यक्तया पोषणं करोति इति। गोस्वामिना सम्यक् हि उक्तम्-

'मुखिआ मुखु सो चाहिए खान पान कहं एक। पालइ पोषइ सकल अङ्ग तुलसी सहित बिबेक।'

इति। (दोहावली- ५२२)

सेवा न केवलं स्वामिनो हि भवति, अपितु निःस्वार्थभावेन स्वमित्रं, पुत्रः, पत्नी, पतिः, गुरुजनः, माता, पिता, स्वजनः, समाजः, राष्ट्रं, पशुः, प्राणी इत्यादीनां सर्वेषां भवति। सेवा सदैव ईश्वरीयभावेन कर्तव्या, तदा हि सेवायाः महत्त्वं वर्धते। समाज हि प्रभोः एकविराट्स्वरूपः कथ्यते।

'सिय राममय सब जग जानी। करउं प्रनाम जोरि जुग पानी।'

(रा. च. मा.)

निःस्वार्थसेवा नाम प्रभुपूजा समाना। येन सेवाधर्मः स्वीकृतः, तेन जीवनसुखं प्राप्तमेव। सेवायाः अर्थो हि स्वार्थं विहाय परमार्थः, त्यागः, बलिदानं चेत्यस्य मार्गस्य स्वीकरणम्। भर्तृहरेः कथनं यत् 'सेवाधर्मः परमगहनो योगिनामप्यगम्यः।' इति।

अर्थात् सेवाधर्मो योगिनामपि अगम्यः, अत्यन्तं कठिनश्च। सेवाभावेन प्रेरितः सन् यः कोऽपि मनुष्यो यदि प्राणिमात्रस्य सेवां करोति, तर्हि तस्य ग्रन्थीनां छेदनं जायते, विशेषतः अहंग्रन्थिकायाः। यदा अहंभावो विगलितो भवेत्, एवं सेवाभावो विकसितः स्यात् तदा अवसादादिकं निषेधात्मकतत्त्वं, कुण्ठाबोधः च निर्मूलीभवतः, ततो जीवनदायक-मूल्यानां प्रतिष्ठा भवति, एवं जीवने 'सत्यं शिवं सुन्दरम्' इति भावस्य उदयो भवति। सेवाधर्मस्य स्वीकरणानन्तरं मनुष्यस्य संकीर्णतागर्ततः उद्घरणम्, उत्थानं च भवति, तथा 'सोऽहम्' इत्यस्य विस्तारः जायते। सङ्कीर्णता नाम मृत्युः, एवं विस्तारो नाम जीवनं स्यात्। मोहः सङ्कीर्णताम् आवहति, प्रेम च व्यापकं भवति। यदा हृदयं सेवाभावेन परिपूर्णं स्यात्, तदा मनुष्यस्य अहंग्रन्थेः उदात्तीकरणं सहजतया सम्भवति, मिथ्याहंभावः न तिष्ठति, न वा क्वापि व्यक्तिगत-प्रतिष्ठायाः प्रश्नो हि उदेति। तस्य कृते सेवा, परोपकारः च सर्वोपरि भवति। सः अहङ्कार- ईर्ष्या- द्वेष- घृणादिभ्यः विमुक्तः स्यात्, तस्य दृष्ट्यां सर्वं समानं, न वा लेशमात्रमपि उच्च- नीचत्वं तिष्ठेत्। अहङ्कारः नाम कश्चन व्याधिरेव, यः मनुष्यम् अहर्निशं तुदेत्। अत एव भारतस्य सर्वेऽपि सज्जनाः दीनदुःखिनां सेवा हि परम-पुण्यप्रदा इति उक्तवन्तः।

सेवाव्रतानां कृते प्राणिमात्रं सेव्यं भवति। व्यक्तिः कुटुम्बार्थं, कुटुम्बं राष्ट्रार्थं, राष्ट्रञ्च मानवतार्थं भवति। सेवाव्रतस्य धारणं नाम मानवतायाः उपासना। तस्मात् अखिलविश्वम् एकं कुटुम्बवत् भवति- 'वसुधैव कुटुम्बकम्' इति। वास्तविकः सेवकः सः, यः कस्यचन प्रेम्णा सेवां करोति, तस्य अपेक्षा यत् सेव्यस्य सुखप्राप्तिः स्यादिति। परन्तु यः आयवेतनादिकस्य उपरि आश्रित्य सेवाम् आचरेत्, सः सेवकः न कथ्यते। सः तु स्वार्थी हि केवलम्। तादृशी सेवा स्वार्थोपेता सेवा उच्यते। सः हि मूलतः सेवकः, यः आत्मनः कृते सुखस्वार्थं न इच्छति, केवलं स्वामिनः, परेषां च कृते सुखं प्रापयितुम् इच्छति। शबरी अन्धकारसमये अपि दूरं यावत् मार्गस्य मार्जनम् अकरोत्, किमर्थम् इत्युक्ते अनेन मार्गेण हि रामः आगच्छेत् इति आशया।

जो सेवक साहिबहि संकोची। निज हित चहइ तासु मति पोची।

(रा. च. मा. २/२६८/४)

यः सेवकः स्वामिनं सङ्कोचे पातयित्वा स्वसुखम् इच्छेत्, सः तु दुर्बुद्धिः हि स्यात्। अत एव संसारे पुत्रः, स्त्री इत्यादियुक्तः यः परिवारः स्यात्, सः स्वकीयः इति अमत्वा भगवतः हि स्यादिति मन्तव्यम्। कृषिः, वाणिज्यं, व्यापारः, पदप्रतिष्ठा इत्यादिकमेतत् सर्वमपि भगवतः सेवार्थं हि स्यादिति मन्तव्यं मनुष्यैः। सेवायाम् अनन्यतायाः आवश्यकता भवति। तस्मात् व्यासदेवः आह यत् यदपि कार्यं क्रियेत, तत् नारायणाय समर्पणीयमिति-

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा बुद्ध्यात्मना वानुसृतस्वभावात्।

करोति यद् यत् सकलं परस्मै नारायणायैति समर्पयेत् ॥

(श्रीमद्भा. ११/२/३६)

(३५५) अज्ञातानां कृते 'X' किमर्थं? 'X' इति किम् ?

sudha_sathaye@yahoo.com

आङ्ग्लवर्णमाला 'A' इत्यस्मात् आरभ्य 'Z' इति पर्यन्तं समाप्ताः भवन्ति। 'X' अक्षरं वर्णमालायां २४तमं तृतीयं च अन्तिमम् अक्षरम् अस्ति। प्रारम्भिकं अक्षरं 'क' किमपि कृते चयनं कर्तुं शक्यते स्म, परन्तु, तत् न अभवत्। 'X' अक्षरस्य विकल्पः अज्ञातस्य, अनन्तस्य कृते प्रयुज्यते।

X अक्षरं कुतः आगच्छति ?

Dictionary.com इत्यानुगुणं X मूलतः फीनिशियन-अक्षरात् अस्ति। भूमध्यसागरस्य सीमान्तनगरेषु प्राचीनकाले भाष्यमाणा भाषा फीनिशियनभाषा अस्ति। इदं कठिनं s ध्वनिं प्रतिनिधियति तथा च ग्रीकाः १०० ईपू प्रायः 'समेख' इति एतत् अक्षरं गृहीत्वा 'चि' इति नामकरणं कृतवन्तः। इदं 'डाइग्राफ्' ('एकस्य अक्षरस्य ध्वनिं प्रतिनिधियति अक्षरयुगलम्') /ks/, सम्पूर्णं पश्चिमे ग्रीसदेशे सर्वाधिकं प्रयुक्तम् अस्ति। पश्चात् रोमन्-जनाः ग्रीक-वर्णमालायाः विविधतायाः चाल्सिडियन-वर्णमालायाः X-अक्षरं स्वीकृतवन्तः। ते X अक्षरस्य तथा रोमनसंख्या X अथवा 10 सङ्ख्यायाः प्रतिनिधित्वार्थं तिर्यक् पारितद्वयेन आघातेन सह 'ची' चिह्नं ऋणं गृहीतवन्तः। क्रिसमसः ग्रीकभाषायाः सह सम्बन्धात् 'X-Mas' इति नाम्ना प्रसिद्धः अस्ति। Dictionary.com इत्यानुगुणं प्रथमवारं क्रि.श. १५०० मध्ये प्रयुक्तम् X ग्रीकभाषायाः 'चि' इति अक्षरं प्रतिनिधियति, यत् Χριστός (Christos) इति शब्दस्य आरम्भिकानि अक्षराणि सन्ति। X इत्यस्य स्थाने चि इत्यस्य प्रयोगः भवति। Χριστός इत्यस्य अर्थः येशुमसीहः। X शतानि वर्षाणि यावत् ख्रीष्टशब्दस्य प्रतिनिधित्वं कृतवान् अस्ति।

१९६८ तमे वर्षे मोशन पिक्चर एसोसिएशन आफ् अमेरिका (MPAA) इत्यनेन केवलं यौनसामग्री अथवा 'वयस्क' चित्रणं युक्तानि चलच्चित्राणि वर्गीकृत्य प्रायः स्पष्टभाषायाः यौनक्रियायाः च कृते एक्स-रेटिंग् इति प्रवर्तनं कृतम् X इत्यस्य चयनं 'स्पष्ट' इति शब्दस्य प्रथमाक्षरेण सह सङ्गच्छते।

अज्ञातानां कृते X उपयोगः किमर्थम्?

'X' अक्षरं गणितेन स्वीकृतम्, अज्ञातस्य, अनन्तस्य च प्रतिनिधित्वार्थं 'X' अक्षरस्य प्रयोगः अभवत्। बीजगणितं वा ज्यामितिः वा 'X' अक्षरं महत्त्वपूर्णम् अस्ति। अमेरिकादेशस्य गणितस्य प्राकृतिकदर्शनस्य च प्राध्यापकः पीटर शुमरः "द कन्वर्सेशन" पत्रिकायां लिखितवान् यत् "गणितशास्त्रे एतत् पत्रं भिन्नसंस्कृतिभ्यः निर्मितम् अस्ति" तदर्थं सः सिद्धान्तं दत्तवान्।

अस्य सिद्धान्तानुसारं अज्ञातस्य अन्वेषणार्थं प्रयुक्तः शब्दः अरबीभाषायां आसीत्, अरबीभाषायां अल-शायुन् इति शब्दस्य अर्थः "किमपि" 'अज्ञातं' इति। शायुनभाषायां 'श' इति अक्षरं स्वीकृतवान्। अरबगणितज्ञैः गणितशास्त्रे 'श' इति अक्षरस्य प्रयोगः कृतः। यदा स्पेन्-देशस्य विद्वांसः अरबी-गणितग्रन्थानां अनुवादं कुर्वन्ति स्म तदा तेषां कृते 'श'-ध्वनेः अक्षरं नासीत्, तेषां स्थाने 'क'-अक्षरं चिनोति स्म। 'क' अक्षरस्य कृते सः 'X' इति ग्रीक-चिह्नं गृहीतवान्। स्पेन भाषायां X इति लैटिनभाषायां X अभवत्।

अपि च अस्य सिद्धान्तानुसारं 'X' अक्षरमेव अज्ञातस्य, अज्ञातस्य प्रतिनिधित्वं न करोति स्म। पूर्वं अन्याक्षराणां प्रयोगः भवति स्म। फ्रेञ्ची गणितज्ञः दार्शनिकः च रेने डेकार्ट्स् इत्यनेन 'X' इति अक्षरं लोकप्रियं कृतम्। सः १७ शतके ज्यामितिशास्त्रे महत्त्वपूर्णं योगदानं दत्तवान्। अनिर्दिष्टनित्यानां कृते सः वर्णमालायाः प्रथमानि कानिचन अक्षराणि चिनोति स्म, चरानाम् कृते सः अन्तिमानि अक्षराणि विपरीतक्रमेण चिनोति स्म। ततः गणिते 'X' अक्षरस्य प्रादुर्भावः आरब्धः।

X सम्बन्धी राजनीति

Alphabetical: How Every Letter Tells a Story इति पुस्तके ब्रिटिशलेखकः माइकल रोजेन् अपि X इत्यस्य उत्पत्तिं प्राचीनरोमन-ग्रीक-जनानाम् कारणं वदति। सः कथयति यत्, "यत्र यत्र भूमिका कर्तव्या, प्रतिनिधित्वं कर्तव्यं संख्या, समाधानं कर्तव्यं गणितं वा गुणनं वा कर्तव्यं तत्र तत्र 'X' अक्षरस्य प्रयोगः आगतः। प्रमुखस्य नागरिकाधिकारनेता माल्कम एक्स् इत्यस्य उदाहरणं उद्धृत्य रोजेन् इत्यनेन उल्लेखितम् यत् दासव्यापारः, समाजीकरणं, एक्सः च अपि सम्बद्धाः सन्ति। माल्कमः स्वस्य आख्यनाम X इति परिवर्तयति स्म। यतः केचन कृष्णवर्णीयाः जनाः स्वस्य उपनाम श्वेतसमुदायस्य इति अवगन्तुं न अस्वीकृतवन्तः। अपि च दीर्घकालं यावत् कृष्णवर्णीयदासानाम् उपनामानि नासीत्। केचन जनाः स्वस्य उपनाम गोपनार्थं 'X' अक्षरं स्वीकृतवन्तः। कृष्णवर्णीयानाम्, दासानाम् च सामाजिकसांस्कृतिकपरिचयस्य 'X' इति अक्षरं दत्तम् आसीत्।

रोसेन् अग्रे वदति यत् १७ शताब्द्यां अमेरिकादेशम् आनीताः कर्मकराः निरक्षराः आसन्। तेषां हस्ताक्षराणां कृते 'X' इति अक्षरं चयनितम् यतः क्रॉस् रेखा सुलभा आसीत्। अमेरिकादेशः सन्धिद्वारा एतादृशान् बहून् निरक्षरान् जनान् आनयत्, तेषां जीवनं च नाशितवान्। एकः स्कॉटिशलेखकः लिखितवान् यत्, "सहस्रं 'X's" अमेरिकादेशस्य निर्माणे साहाय्यं कृतवान्। सहस्राणि 'X' अमेरिका-देशाः समाप्तेः पूर्वं नष्टाः अभवन्। "एवं 'X' अक्षरस्य प्राचीनः इतिहासः अस्ति। 'X' इति बहुषु स्थानेषु प्रयुक्तम् आसीत्। सुधा साठ्ये मुंबई।